

13.00.00
13.00.01
13.00.02
13.00.03
13.00.04
13.00.05

13.00.06
13.00.07
13.00.08
13.00.09
07.00.00
19.00.00

01.00.00
02.00.00
03.00.00
09.00.00
10.00.00
11.00.00

№5/2025

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogik, psixometodologik va tabiiy fanlarga
ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 148 sahifa,
14-may, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Qirg'izboyev Abdug'afvor Karimjonovich – Tarix fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Umarova H.O' – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Somurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'icha falsafa doktori (PhD)
Panjyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Toshkent davlat texnika universiteti, G. V. Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti Toshkent temir yo'l muhandislari instituti.

EDITOR-IN-CHIEF:

Qirg'izboyev Abdug'affor Karimjonovich – Doctor of Historical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Umarova H.O'. – Minister of Preschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Woogyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali Oliy attestatsiya komissiyasining 26-08-2024 yildagi №11-05-4381/01-Kengash tavsiyasiga ko’ra, pedagogika fanlari bo’yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning tadqiqot ishlari yuzasidan dissertatsiyalarining asosiy ilmiy natijalarini chop etish uchun tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro’yxatiga kiritilgan.

Asos: OAK Pedagogik texnologiyalar va psixologik tadqiqotlar bo’yicha ekspert kengashi tavsiyasi (29-10-2024-y.; №10); OAK Tartib-qoida komissiyasi qarori (30-10-2024-y., №10/24); OAK Rayosatining qarori (31-10-2024-y., №363/5).

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.06.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan №C-5669245
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №095310

MUNDARIJA

Nutq o'qitirish mashg'ulotlarida maqol va rivoyatlardan foydalanish texnologiyasi	12
<i>Azimova Nodira Xikmatovna</i>	
Matematikada o'tkaziladigan sinfdan tashqari viktorina, matematik ertalik va matematik musobaqalarni tashkil etish.....	15
<i>Azizova Dilnoz Yo'ldashevna</i>	
Adabiy ta'limda fanlararo integratsiyani rivojlantirishda didaktik o'yinlarning o'rni	19
<i>Hasanova Bahora Isa qizi</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darsliklaridagi kognitiv-pragmatik mashqlar turlari va mazmuni.....	22
<i>Jahonova Nargiza Yunus qizi</i>	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida kimyo fanidan uyga vazifalarni tashkil etishda QUIZ testlardan foydalanish	28
<i>Jamolova Nodirabegim Jobir qizi</i>	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarning tadqiqotchilik faoliyatini tashkil etishning dolzarbligi	32
<i>Mazgarova Durdona Shuxrat qizi, Mirzakamolova Komola Xojiakbar qizi</i>	
Understanding and Using Articles in English: A Practical Approach.....	35
<i>Mustafoyeva Nigina Shuhrat kizi</i>	
Bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligi jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanishning nazariy asoslari.....	40
<i>Nosirova Dilfuza</i>	
Ona tili va o'qish savodxonligi fanining boshlang'ich ta'limdagi o'rni va ahamiyati	45
<i>Otamurodova Mahfirat Husan qizi</i>	
O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim sohasidagi qaror va qonunlari asosida maktabgacha yoshdagi bolalarda tadqiqotchilik faoliyatini rivojlantirishga zamonaviy yondashuv	49
<i>Imamova Nilufar Zabiyyulla qizi, Po'latova Mahfuza To'liqin qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti rahbarlarining kasbiy etikasi va madaniy salohiyatini shakllantirish omillari...52	
<i>Qodirova Fotima Rashidovna</i>	
Boshlang'ich ta'limda tarbiya jarayonining samaradorligini oshirishda xorijiy tajribalarining qiyosiy tahlili55	
<i>Shokirova Madinabonu Shomurod qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitishda mental arifmetikaning o'rni.....59	
<i>Sulaymonova Nigora Olimjon qizi</i>	
Boshlang'ich ta'limda ta'lim samaradorligini oshirishda xorijiy tajribalardan foydalanish mexanizmlari (Singapur ta'lim tizimi misolida).....63	
<i>Taniqulova O'g'lioy Fahriddin qizi</i>	
SWOT texnologiyasi asosida talabalarning tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantirish modeli.....66	
<i>Abdusalomova Saidabonu Ziyovuddin qizi</i>	
Механизмы формирования характера трудолюбия в младшем школьном возрасте	69
<i>Зияев Амаль Толибович</i>	
Современные методы обучения иностранному языку в начальных классах	72
<i>Косимова Шахризода Бахромжон кизи, Рузметова Хилола Абдушариповна</i>	
Ислам в духовных исканиях Льва Толстого: уважение великого писателя к религии и пророку	75
<i>Мамасодикова Махзуна Жалол кизи</i>	
Проблемы и особенности перевода с узбекского языка на русский: анализ ошибок и пути решения	78
<i>Холмуродова Дилдора Хусниддиновна</i>	
Развитие русского языка в современном мире	80
<i>Чернова Татьяна Алексеевна, Темиров Руслан Расул угли, Хасанов Сайхунбек Килич угли</i>	
Ona tili ta'limida muqobil javobli testlardan foydalanishning afzalliklari.....83	
<i>Komilova Lola Nasillovna</i>	
Maxsus pedagogikani o'qitishda klinik, tarixiy, psixologik, didaktik materiallarni integrativ o'qitish metodlari	91
<i>Djavlanova Nodira Xamza qizi</i>	

Professional ta'lim muassasalari o'quvchilarining loyihalash kompetentligini shakllantirish	94
<i>Xidirova Dildora Zayniddinovna</i>	
Formation of Cultural Tolerance in Preschool Children Through Foreign Language Learning Using Digital Educational Resources	98
<i>Dadakhonova Mohlaroyim Muratvayevna</i>	
Ingliz tili o'qituvchilarini tayyorlash va qo'llab-quvvatlashning samarali usullarini o'rganish	106
<i>Ataullayev Fazliddin Fahriddin o'g'li</i>	
O'quv jarayonida sun'iy intellekt tizimlaridan foydalanishning ta'limiy aspektlari tahlili	110
<i>Zubayda Barnoyeva</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida funksional savodxonlikni shakllantirishning nazariy va metodik manbalari.....	116
<i>Mirxalilova Nargiza Akbarovna, Usmanova Mashkura Mirzoroximovna, Xunarova Lobar Akbaraliyevna</i>	
Butun dunyoda nogiron bolalarga nisbatan munosabat: stereotiplar va ularni yengish	120
<i>Axmadova Shahloxon Voxid qizi</i>	
Ijtimoiy va pedagogik riabilitatsiyon deviant xulqi bo'lgan o'smirlar.....	124
<i>Abduvaliyeva Mashhura Abduvohid qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida mehnat munosabatlarini tartibga solishda sog'lom ish muhitini yaratish.....	127
<i>Qosimova Shaxnoza Nuriddinovna</i>	
Maktab o'quvchilarida chet tili bo'yicha strategik kompetensiyani shakllantirish: psixolingvistik asoslar	131
<i>Akmalxonova Nodira</i>	
Chet tillarini o'zlashtirishning psixolingvistik asoslari: A. A. Leontyev qarashlarining tahlili	137
<i>B. O. Toshboyeva</i>	
O'quvchilarni tabiiy-ilmiy savodxonligini shakllantirish asosida tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirishning xususiyatlari mazmuni	143
<i>Ro'zimatov Jamshid Alisher o'g'li</i>	

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA MEHNAT MUNOSABATLARINI TARTIBGA SOLISHDA SOG'LOM ISH MUHITINI YARATISH

Qosimova Shaxnoza Nuriddinovna

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktor va
mutaxassislarini qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti
"Ijtimoiy fanlar" kafedrasida dotsenti P.f.f.d (PhD)

Annotatsiya: Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida mehnat munosabatlari tartibga solishda sog'lom ish muhitini yaratish to'g'risida so'z boradi.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, boshqaruv faoliyati, axloqiy-kasbiy kompetensiya, xalqaro talablarga moslashuvchanlik, innovatsion yondashuvlar, strategik boshqaruv, HR-menejment, pedagogning maqomi, mehnat munosabatlari, jamoa shartnomasi, mehnat kodeksi, sog'lom ish muhiti, professional rivojlanish, psixologik muhit, tarbiyachilar va rahbarlar o'rtasidagi nizolar, zamonaviy ta'lim muhiti, shaxsiy va kasbiy kamolot.

Abstract: This article discusses the creation of a healthy working environment in the regulation of labor relations in pre-school educational organizations.

Key words: preschool education, management activities, ethical and professional competence, adaptability to international requirements, innovative approaches, strategic management, HR management, status of a teacher, labor relations, collective agreement, labor code, healthy working environment, professional development, psychological environment, conflicts between educators and managers, modern educational environment, personal and professional development.

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы создания здоровой производственной среды при регулировании трудовых отношений в дошкольных образовательных организациях.

Ключевые слова: дошкольное образование, управленческая деятельность, этическая и профессиональная компетентность, адаптивность к международным требованиям, инновационные подходы, стратегическое управление, управление персоналом, статус педагога, трудовые отношения, коллективный договор, трудовой кодекс, здоровая рабочая среда, профессиональное развитие, психологическая среда, конфликты между педагогами и руководителями, современная образовательная среда, личностное и профессиональное развитие.

Maqsadli kasbiy faoliyat inson hayotining asosidir. Inson ko'p vaqtini ishda o'tkazadi. Kimdir buni o'zining zavqi uchun qiladi, boshqarlari - o'zini va oilasini moddiy ta'minlash uchun.

Landon Roberts

Mamlakatimizda maktabgacha ta'lim tizimini isloh qilishda, shiddat bilan o'zgarayotgan davr talablariga tayangan holda maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktorlarining boshqaruv faoliyatida ularning yuqori malakali boshqaruvchi sifatida axloqiy kasb kompetensiyasini takomillashtirish muhim ahamiyatga ega. "Maktabgacha ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasida Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoyev tomonidan maktabgacha ta'limni boshqarish tizimini takomillashtirish, xalqaro talablarga javob beradigan yagona ko'p darajali uzluksiz ta'lim tizimini yaratish va maktabgacha ta'lim tizimida xodimlarning malakasini oshirish va rivojlantirishga mutlaqo yangi yondashuvlarni joriy etish" talablari belgilab berilgan.

Shu ma'noda, "Xalqimizning erkin va farovon, qudratli Yangi O'zbekistonni barpo etish bo'yicha xohish-irodasini ro'yobga chiqarish, har bir fuqaroga o'z salohiyatini rivojlantirish uchun barcha imkoniyatlarni yaratish, sog'lom, bilimli va ma'naviy barkamol avlodni tarbiyalash, global ishlab chiqarishning muhim bo'g'iniga aylangan

kuchli iqtisodiyotni shakllantirish, adolat, qonun ustuvorligi, xavfsizlik va barqarorlikni kafolatli ta'minlash"¹ni kabi vazifalarni xar bir rahbar o'z oldiga asosiy maqsad qilib belgilashi lozim.

Maktabgacha ta'lim sohasini jadal rivojlantirish ushbu soha rahbarlari zimmasiga zamon talablariga mos fikrlash, ta'lim tashkilotini innovatsion yondashuvlar asosida boshqarish, rejalashtirish hamda monitoring qilish kabi muhim vazifalarni yuklaydi. Maktabgacha ta'lim sohasi uzluksiz ta'lim tizimining birlamchi bo'g'ini sifatida ta'lim va tarbiyaning eng yuqori darajasini talab qiladi. Ta'lim tizimidagi rahbarlarning uzluksiz shaxsiy va kasbiy kamolotga erishishi hamda o'zgarib, rivojlanib borayotgan dunyoning talablariga moslashishining samarali shakllarini ishlab chiqish bugungi davrning muhim omili sifatida e'tirof etilmoqda.

"O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-maydagi PQ-4312-son "O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi qarorida "strategik boshqaruv, moliyaviy va HR-menejment asoslarini majburiy joriy etgan holda, maktabgacha ta'lim tizimida boshqaruv kadrlarni tayyorlash va qayta tayyorlash tizimini takomillashtirish"² masalasi asosiy vazifalardan biri sifatida ko'rsatib o'tilgan.

Mamlakatimizda mehnat munosabatlari, jamoadagi salbiy ijtimoiy holatlar va pedagogik nizolarni hal qilishga doir qator qonun hujjatlari qabul qilinmoqda. Jumladan "Pedagogning maqomi to'g'risida"gi Qonun Prezident tomonidan imzolandi. Bu bilan pedagoglarning huquqlari, majburiyatlari, faoliyatining asosiy kafolatlari, mehnatiga yarasha haq to'lash, rag'batlantirish va ijtimoiy himoya qilish tamoyillari Qonun bilan belgilandi. Mazkur Qonunda ta'lim tashkilotlarida nizolarni hal etish bilan pedagogning maqomi va uning kasbiy faoliyati bilan bog'liq nizolar qonunchilikda belgilangan tartibda hal etilishi belgilab qo'yildi³.

Prezident Administratsiyasi sho'ba mudiri Saida Mirziyoyeva "Afsuski, farzandlarimizga ta'lim berayotgan o'qituvchilar yillar davomida haq-huquqsiz, himoyasiz, qadrsiz bo'ldi. Ulardan bog'bon, farrosh, maktabga kelgan komissiyalarga xizmat ko'rsatuvchi ofitsiant, zerikarli tadbirlarda bo'sh zallarni to'ldiruvchi "massovka", matbuot nashrlariga majburiy obunachi, tungi navbatchi va maktab qorovuli sifatida foydalanildi", – deb ta'kidlaydi.

S.Mirziyoyevaning fikrlaridan kelib chiqib aytish mumkinki, pedagoglarni turli ishlarga majburlash amaliyoti jamoada nizolarni keltirib chiqarishining sabablaridan biridir. Davlat tomonidan amalga oshirilayotgan ta'lim tizimidagi islohotlarning natijasi o'laroq bir qancha normativ hujjatlar ishlab chiqilib, amalga joriy etilishiga qaramay, so'nggi yillarda pedagoglarni turli ishlarga majburlash amaliyoti davom etmoqda. Bu esa o'z navbatida ta'lim tashkilotlarida mehnat munosabatlarning buzilishiga sabab bo'lmoqda.

Ta'kidlash joizki, maktabgacha ta'lim tizimida mehnat munosabatlarning ahamiyati, bu sohada samarali va sog'lom ish muhitini yaratishga xizmat qiladigan eng asosiy omillardan biridir. Mehnat munosabatlarning ahamiyatini yorituvchi asosiy jihatlaridan biri sifatli ta'limni ta'minlash desak, maktabgacha ta'limdagi faoliyatni sifatini ta'minlovchi jihatlarining asosini xodimlar o'rtasida mehnat munosabatlari va jamoada samarali hamkorlikni tushunish zarur.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida muhitning ijobiyligi pedagoglarga motivatsiya beradi va ularni professional rivojlanishga undaydi. Mehnat munosabatlari ishonch va hurmatga asoslangan bo'lsa, xodimlar o'z ishlariga chuqur mas'uliyat bilan yondashadilar. Mehnat munosabatlari boshqaruvning asosiy elementi sifatida pedagoglar va direktorlar o'rtasidagi munosabatlarni boshqarish, tashkilot ichida ijobiy psixologik muhitni qo'llab-quvvatlashga yordam beradi.

Mazkur o'quv qo'llanma mehnat munosabatlarni tartibga solishda, xodimlarning huquq va majburiyatlari belgilash hamda ularning huquqini himoya qilish va sog'lom ish muhitini yaratishga yordam beradi. Shu ma'noda, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida mehnat munosabatlarni samarali boshqarish uchun zarur bo'lgan nazariy va amaliy bilimlarni taqdim etish, mehnat munosabatlarni samarali boshqarish orqali maktabgacha ta'lim tizimida ijobiy ish muhitini yaratish, pedagoglar va xodimlarning professionallik darajasini oshirish maqsadida yozildi.

Mehnati munosabatlari tushunchasiga to'xtalar ekanmiz avvalo, inson hayotidagi kasbiy faoliyatning ahamiyatini yaxshi tushunib olishimiz maqsadga muvofiq deb bildik. Maqsadli kasbiy faoliyat insonning shaxsiy, iqtisodiy va ijtimoiy hayotida asosiy rol o'ynab quyida jihatlari o'z ichiga oladi.

Insonlar kasbiy faoliyatini o'z qoniqlashlari va zavqlari uchun amalga oshirishadi va bu, o'z navbatida, mehnatga bo'lgan muhabbat va ishtiyoqni oshiradi, shuningdek, faoliyat jarayonidagi ijodkorlikni rag'batlantiradi. O'z ishini yaxshi ko'rgan odamlar ko'pincha yuqori samaradorlik ko'rsatish asnosida ishlarida muvaffaqiyatga erishishadi. Boshqalar uchun, ish hayotidagi eng muhim ishtiyoq moddiy ta'minotdir. Ish orqali olingan

1 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni 29.10.2020 yil 29 oktabrdagi "Ilm-fanni 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-6097-son Farmoni. <https://lex.uz/ru/docs/5073447>

2 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 8 maydagi "O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PQ-4312-sonli Qarori. <https://lex.uz/docs/4327235>

3 O'zbekiston Respublikasining Qonuni, 01.02.2024 yil 1 fevraldagi O'RQ-901-son "Pedagogning maqomi to'g'risida"gi Qonuni <https://lex.uz/docs>

daromad, insonning hayot sifatini oshirish va oilasini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi. O'z oilasini yaxshi sharoitlarda boqish, ta'lim berish va iqtisodiy jihatdan mustaqil bo'lish har bir inson uchun asosiy burchdir. Kasbiy faoliyat ijtimoiy aloqalarni rivojlantirishda ham muhim rol o'ynaydi. Ish joyida odamlar bir-biri bilan muloqot qiladi, jamoalar orasida hamkorlik o'rnatadi va yangi do'stlik aloqalarini shakllantiradi. Bular barchasi insonning psixologik salomatligi va ijtimoiy hayotida ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Mehnat orqali inson o'z mahoratlarini oshiradi, yangi ko'nikmalarni o'rganadi va shaxsiy rivojlanish uchun imkoniyatlarni yaratadi. Har bir kasbiy faoliyat o'z ichiga yangi bilim va tajribani oladi, bu insonni yanada malakali va tajribali bo'lishiga zamin yaratadi. Kasbiy faoliyatda muvaffaqiyatga erishish, ko'pincha shaxsning hayotida ijobiy o'zgarishlarga olib keladi. Bu o'z o'rnida, depressiyani kamaytiradi, o'ziga bo'lgan ishonchni oshiradi va hayotga bo'lgan ijobiy qarashni kuchaytiradi. Kasbiy faoliyat inson hayotidagi muhim jihat bo'lib, uni o'ziga xos tarzda qo'llab-quvvatlaydi. Ijodkorlik, moddiy ta'minot, professional rivojlanish va ijtimoiy aloqalar, hammasi insonning to'liq va mazmunli hayot kechirishida muhim rol o'ynaydi.

Mulkchilikning barcha shaklidagi korxonalar, muassasalar, tashkilotlarda, shuningdek ayrim fuqarolar ixtiyorida mehnat shartnomasi (kontrakt) bo'yicha ishlayotgan jismoniy shaxslarning mehnatga oid munosabatlari mehnat to'g'risidagi qonunlar va boshqa normativ hujjatlar bilan tartibga solinadi. Mehnat to'g'risidagi Kodeks, O'zbekiston Respublikasi qonunlari va Oliy Majlis qarorlari, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmonlari, Qoraqalpog'iston Respublikasi qonunlari va Jo'qorg'i Kengesi Qarorlari, O'zbekiston Respublikasi Hukumati-ning hamda Qoraqalpog'iston Respublikasi Hukumati-ning qarorlari, davlat hokimiyatining boshqa vakillik va ijroiya organlari o'z vakolatlari doirasida qabul qiladigan qarorlardan iboratdir.

Mehnat huquqining asosiy manbasi bo'lmish O'zbekiston Respublikasi konstitutsiyasining 37- moddasida mehnatni huquqiy tartibga solishning eng asosiy printsiplari "O'zbekiston Respublikasining fuqarolari davlat xizmatiga kirishda teng huquqqa egadirlar", "Davlat xizmatini o'tash bilan bog'liq cheklovlar qonun bilan belgilanadi"⁴ deya belgilab qo'yilgan.

O'zbekiston Respublikasida mehnatga oid munosabatlar mehnat to'g'risidagi qonun hujjatlari, jamoa kelishuvlari, shuningdek jamoa shartnomalari va boshqa lokal normativ hujjatlar bilan tartibga solinadi.

Mehnat – bu inson faoliyatining yo'nalishi bo'lib, uning belgilari maqsadga muvofiqlik va yaratilishdir⁵.

Mehnat munosabatlari – bu ish beruvchi (tashkilot, muassasa) va xodim (pedagog, tarbiyachi yoki boshqa xodimlar) o'rtasidagi huquqiy, ma'naviy va iqtisodiy munosabatlardir. Ular mehnat faoliyatini olib borish, xodimlarning huquq va majburiyatlarini belgilash, ish shartlarini tashkil etish va mehnat sharoitlarini yaratishga qaratilgan. Mehnat munosabatlari ijtimoiy va iqtisodiy jarayonlar doirasida rivojlanadi va mehnat qonunchiligi, norma va qoidalar asosida tartibga solinadi.

Mehnat munosabatlari – bu bir tomondan ish beruvchilar boshqa tomondan ishga yollanuvchilar hamda davlat va kasaba uyushmalari o'rtasida ishchi kuchini yollash yuzasidan vujudga keladigan iqtisodiy munosabatlardir.

Mehnat kodeksi – "ish beruvchilar va davlat manfaatlarining muvozanatini ta'minlash hamda ularni muvofiqlashtirish asosida yakka tartibdagi mehnatga oid munosabatlarni va ular bilan bevosita bog'liq bo'lgan ijtimoiy munosabatlarni tartibga soluvchi"⁶ asosiy qonun hujjatidir.

Jamoa shartnomasi – korxonada ish beruvchi bilan xodimlar o'rtasidagi mehnatga oid, ijtimoiy-iqtisodiy va kasbga oid munosabatlarni tartibga soluvchi normativ hujjatdir.

Jamoa kelishuvi – muayyan kasb, tarmoq, hudud xodimlari uchun mehnat shartlari, ish bilan ta'minlash va ijtimoiy kafolatlar belgilash borasidagi majburiyatlarni o'z ichiga oluvchi normativ hujjatdir.

Jamoa shartnomalari va kelishuvlari xodimlar bilan ish beruvchilarning mehnatga oid munosabatlarini shartnoma asosida tartibga solishga va ularning ijtimoiy-iqtisodiy manfaatlarini muvofiqlashtirishga yordam berish maqsadida tuziladi.

Mehnat shartnomasi – xodim bilan ish beruvchi o'rtasida muayyan mutaxassislik, malaka, lavozim bo'yicha ishni ichki mehnat tartibiga bo'ysungan holda taraflar kelishuvi, shuningdek mehnat to'g'risidagi qonunlar va boshqa normativ hujjatlar bilan belgilangan shartlar asosida haq evaziga bajarish haqidagi kelishuvdir. Xodim va ish beruvchi mehnat shartnomasining taraflari bo'lib hisoblanadilar. Mehnat shartnomasini tuzish haqidagi kelishuvdan oldin qo'shimcha holatlar (tanlovdan o'tish, lavozimga saylanish va boshqalar) bo'lishi mumkin.

4 O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi

5 Mehnatning turlari va xususiyatlari-Ta'lim2024. <https://uz.modern-info.com/13645552-varieties-and-characteristics-of-labor#menu-1>

6 O'zbekiston Respublikasining Mehnat kodeksi

Mehnat huquqi – mehnat shartnomasi asosida vujudga keladigan hamda xodimlar va ish beruvchilar o'rtasidagi munosabatlarni, shuningdek, mehnatdan foydalanish sohasi bilan bog'liq boshqa munosabatlarni tartibga soladigan keng qamrovli va murakkabhuquq sohasidir.

Barcha fuqarolar mehnat huquqlariga ega bo'lish va ulardan foydalanishda teng imkoniyatlarga egadir. Jinsi, yoshi, irqi, millati, tili, ijtimoiy kelib chiqishi, mulkiy holati va mansab mavqei, dinga bo'lgan munosabati, e'tiqodi, jamoat birlashmalariga mansubligi, shuningdek xodimlarning ishchanlik qobiliyatlariga va ular mehnatining natijalariga aloqador bo'lmagan boshqa jihatlariga qarab mehnatga oid munosabatlar sohasida har qanday cheklashlarga yoki imtiyozlar belgilashga yo'l qo'yilmaydi va bular kamsitish deb hisoblanadi.

Mehnat sohasida o'zini kamsitilgan deb hisoblagan shaxs kamsitishni bartaraf etish hamda o'ziga yetkazilgan moddiy va ma'naviy zararni to'lash to'g'risidagi ariza bilan sudga murojaat qilishi mumkin.

Jamiatimizda maktabgacha ta'lim tashkilotlari boshqaruvidagi mehnat munosabatlarining buzilishi, tarbiyachilar tomonidan lavozim vazifalarini to'liq bajarmaslik va direktor tomonidan qo'llaniladigan ta'sir choralariga noto'g'ri munosabatda bo'lish rahbar va xodimlar o'rtasida amaldagi huquq normalariga turlicha yondashish hamda o'z huquqlarini va majburiyatlarini bilmaslikdir.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim tarbiyaning eng muhim omili bolaning shaxs sifatida rivojlanishi desak, uni o'rab turgan pedagogik shart-sharoitlarning eng muhim tamoyili bu kattalar o'rtasidagi munosabatlardir. Ushbu munosabatlarni tartibga solishda xar bir rahbardan mehnat munosabatlarini tartibga soluvchi asoslarni bilish talab etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi
2. O'zbekiston Respublikasining Mehnat kodeksi
3. Mehnatning turlari va xususiyatlari-Ta'lim2024.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.